

NOVUM TESTAMENTUM GRAECE CUM APARATU CRITICO – AN EXERCISE OF CRITICS OF THE NEW TESTAMENT TEXT IN THE VISION OF PR. PROF. VASILE GHEORGHIU

Alexandru Panciuc

PhD Student, "Ovidius" University of Constanța

Abstract: The study of text critics of the New Testament and the linguistic preoccupations were novelty for the Romanian theology at the beginning of the 20th century. No Romanian theologian had had works in this field, so the professor Vasile Gheorghiu is a true pioneer, a true father of this theological subject of study. In the period when they were still writing textbooks for the university theological education, the professor Vasile Gheorghiu would be the first Romanian theologian approaching the need of the apparition of a text of the New Testament in a Greek language as close as possible to the one in which the Apostles spoke and wrote. He worked at this , "Novum Testamentum graece cum aparatu critico", until the end of his life.

Keywords: study, professor, text, language, critics.

Un aspect deloc de neglijat al operei profesorului Vasile Gheorghiu este cel dedicat criticii textului scripturistic¹. Această pasiune a profesorului Vasile Gheorghiu pentru studiul manuscriselor biblice, a vechilor tipărituri ale Sfintei Scripturi și pentru cât mai corecta lor inventariere își are rădăcinile în primul rând în puternica influență pe care au avut-o profesorii de la Gimnaziul ortodox din Suceava (1882-1890): Samoil Isopescu (1886-1892), Ieronim Muntean, Ștefan Ștefureac², Eusebie Popovici³, Ștefan Dracinschi⁴, Lazăr Vicol, R. Simeon Florea Marian⁵. Toți acești profesori și ceilalți care făceau parte din corpul profesoral al Gimnaziului greco-ortodox din Suceava, au fost adevărate personalități pentru cultura

¹ Pentru critica textului biblic, vezi: David E. AUNE, „Historical Criticism”, în *The Blackwell Companion to New Testament*, David E. AUNE (Ed.), Wiley-Blackwell, 2010, pp. 101-115; IDEM, „Literary Criticism”, în *The Blackwell Companion to New Testament*, David E. AUNE (Ed.), Wiley-Blackwell, 2010, pp. 116-139; Eldon Jay EPP, „Textual Criticism in the Exegesis of the New Testament, with an Excursus on Canon”, în *Handbook to Exegesis of the New Testament*, Stanley E. PORTER, Brill, Leiden, 1997, pp. 45-98; David R. CATCHPOLE, „Source, Form and Redaction Criticism of the New Testament”, în *Handbook to Exegesis of the New Testament*, Stanley E. PORTER, Brill, Leiden, 1997, pp. 167-188; Brook W.R. PEARSON, „New Testament Literary Criticism”, în *Handbook to Exegesis of the New Testament*, Stanley E. PORTER, Brill, Leiden, 1997, pp. 214-266

² Profesor de filologie clasică și limba română între anii 1874-1893, autorul manualelor pentru clasele I-IV pentru predarea limbii române, manuale care au înlocuit vechile și depășitele „lepturare” ale lui Aron Pumnul. Aceste manuale vor fi introduse ulterior în toate școlile secundare din Bucovina.

³ Profesor de limba latină, greacă și română, doctor în literatură și filosofie, membru de onoare al Academiei Române, autor de manuale pentru școlile secundare.

⁴ Director al Gimnaziului superior greco-oriental între anii 1884-1896, absolvent al Universității din Viena, un adevărat erudit în domeniul limbilor clasice.

⁵ Preot, profesor, folclorist, etnolog, membru al Academiei Române.

timpului respectiv și în același timp ei au fost cei care au știut prin exemplul lor în primul rând și prin înaltul nivel al școlii de la Suceava, să crească generații întregi de intelectuali bucovineni de valoare, printre care și profesorul Vasile Gheorghiu.

Alt moment definitoriu pentru pregătirea profesorului Vasile Gheorghiu în domeniul criticii de text a fost cel al întâlnirii cu celebrul profesor Caspar René Gregory, pe care l-a audiat în anul 1896 la cursurile Universității din Leipzig. Acest mare specialist în tainele textului scripturistic studiasse din 1873 cu profesorul Constantin von Tischendorf până în 1874 când C. von Tischendorf moare. Activitatea și opera profesorului C. von Tischendorf va fi preluată și continuată de elevul acestuia Caspar René Gregory. Despre întâlnirea cu profesorul Caspar René Gregory și despre modul cum acesta i-a influențat viața și cariera, profesorul Vasile Gheorghiu mărturisește: *“Ca a fost elev și apoi colaborator al profesorului Caspar René Gregory (†1919), în tot timpul activității mele m-au preocupat îndeosebi studiile de critică de text. Mereu le-am urmărit și am căutat să le aprofundez și cred, că în cele din urmă am reușit să alcătuiesc un text original grecesc, care stă mai aproape de timpurile apostolice.”*⁶

Studiul criticii de text al Noului Testament și preocupările lingvistice erau pentru teologia românească de la începutul sec. al XX-lea noutăți. Nici un alt teolog român nu avea lucrări de referință în acest domeniu, deci profesorul Vasile Gheorghiu este un adevărat deschizător de drumuri, un adevărat părinte al acestei discipline teologice. În perioada în care încă se mai scriau manuale pentru învățământul teologic universitar, profesorul Vasile Gheorghiu va fi primul teolog român care va sesiza nevoia apariției unui text al Noului Testament într-o limbă greacă cât mai apropiată de cea în care au vorbit și au scris Sfinții Apostoli. La această operă intitulată *“Novum Testamentum graece cum apparatu critico”* a muncit până la sfârșitul vieții. Deși era gata încă din anul 1930 și a fost aproape de publicare în anul 1937, totuși monumentală lucrare a rămas în manuscris, fără să fie tipărită nici până astăzi. Despre soarta acestei opere, profesorul Vladimir Prelipceanu afirmă: *“Până a închis ochii, părintele Vasile Gheorghiu s-a preocupat mereu de îmbunătățirea ediției sale, lăsându-o în păstrarea familiei sale. Desigur, în moștenirea rămasă de la el, mai sunt și alte manuscrise, din domeniul studiului biblic al Noului Testament.”*⁷ Deși scrisă cu aproape un secol în urmă și, deși au apărut de atunci foarte multe ediții critice ale Noului Testament, totuși lucrarea profesorului Vasile Gheorghiu ar fi trebuit să vadă lumina tiparului chiar și în zilele noastre. O operă scrisă și desăvârșită pe parcursul întregii vieți de marele profesor și făcută, în urma colaborării cu marele profesor C. R. Gregory reprezintă pentru orice epocă un moment de referință și o lucrare fundamentală. Despre edițiile celebre care au apărut după ce profesorul Vasile Gheorghiu își finalizase lucrarea sa, el însuși era în cunoștință de cauză, dar corectându-le, a rămas cu ideea că opera lui era unică în felul ei și superioară tuturor celorlalte ediții: *“Ediția cea mai răspândită a Noului Testament grecesc, în prezent este cea a lui Erwin Nestle. Ea prezintă un text de compromis între textul lui Tischendorf, Westcott-Hort, B. Weiss, respectiv Weymuth. Ediția lui Herman von Soden din 1913 drept că este mult mai avansată în direcția stabilirii unui text mai veritabil. La anul 1922 a apărut și ediția teologului romano-catolic Vogels, iar în anul 1935, ediția lui Merk. Acestea se apropie într-o câțiva de ediția pe care am pregătit-o eu. Dar, studiind cu de-amănuntul, încă nu pot zice, că ediția pregătită de mine ar fi devenit de prisos. De aceea eu continui studiile mele în această*

⁶Vasile GHEORGHIU, *Autobiografie*, în *“Candela”*, Anul XLIX, 1938, Nr. 1-2, Volum omagial, p. 13.

⁷ Vladimir PRELIPCEANU, *Profesorul preot dr. Vasile Gheorghiu*, în *“Mitropolia Moldovei și Sucevei”*, Anul XXXVI, Nr. 1-2, 1960, p. 89.

direcțiune. Rămâne în seama Domnului, ca textul grecesc al Testamentului Nou, revăzut de mine să poată vedea cândva lumina zilei.”⁸

Tipărirea acestei ediții critice a textului Noului Testament a profesorului Vasile Gheorghiu a fost așteptată încă din primul moment al finalizării ei. Profesorul Nicolae Cotos, decanul Facultății de Teologie din Cernăuți, mărturisea cu ocazia pensionării profesorului Vasile Gheorghiu în 1938: “Sistemul e complet și desăvârșit de *Introducere în cărțile Noului Testament*, împreună cu diferitele monografii din acest domeniu, precum și numeroasele și vastele lucrări de Exegeza Testamentului Nou, împreună cu cercetările sale – absolut noi în știința noastră teologică – pe terenul criticii de text, multele și diversele sale studii și soluțiuni în materie de: istorie, cronologie și teologie biblică, calendaristică și calcul pascal, de valoare apreciată și în străinătate și chiar în lumea teologică neortodoxă, au asigurat operei profesorului Vasile Gheorghiu o importanță epocală pentru studiul Noului Testament în literatura noastră teologică. În afară de acestea ținem să mai observăm aici că, dintre lucrările gata, dar încă netipărite ale sărbătoritului nostru, mai cu seamă ediția critică a Noului Testament, trebuie să se impună atenției și interesului nostru teologic. Apariția unei astfel de ediții, alcătuită de un teolog ortodox de competența profesorului dr. Vasile Gheorghiu, va înălța și acest ram al teologiei noastre la nivelul teologiilor occidentale, din punct de vedere formal, iar ca fond va însemna, poate un mare pas în progresul nu numai al teologiei ortodoxe, ci al teologiei creștine în general.”⁹

Aprecierea de care deja se bucura ediția critică a profesorului Vasile Gheorghiu și părerea sinceră a autorului că această lucrare este superioară celorlalte ediții critice ale Noului Testament se bazează pe faptul că: în primul rând toate celelalte ediții sunt făcute fie de teologi catolici: H. I. Vogels în 1922 și A. Merk în 1935, fie de teologi protestanți: H. von Soden în 1913, Eberhard și Erwin Nestle. Ediția care s-a impus în lumea teologică universitară, fiind utilizată în toate școlile de teologie, indiferent de confesiune, a fost ediția Nestle, care până în 1971 apăruse deja în 26 de ediții. Începând cu ediția a 21-a din 1952 s-a asociat și teologul Kurt Aland, care a îmbunătățit vechea variantă a textului, apelând la noi manuscrise: manuscrisul major 0189 și câteva minore: 33, 614, 2814. Aceasta era una din marile deficiențe ale primelor 20 de ediții Nestle: faptul că apela la doar 3 manuscrise vechi: Codex Sinaiticus, Codex Vaticanus, Codex Alexandrinus. Astăzi ediția critică a Noului Testament Nestle a apărut în 27 de ediții, ultimele patru ediții apărând în anii 1966, 1968, 1975 și 1989. Aceste patru ultime ediții au fost revizuite de Comitetul United Bible Societies. Greek New Testament format din: Kurt Aland, Mathew Black, Bruce Metzger, Allen Wikgren, Carlo Maria Martini, Johannes Karavidopoulos. Având în vedere această permanentă îmbunătățire a ediției Nestle, cu siguranță lucrarea profesorului Vasile Gheorghiu ar fi încă o operă monumentală și de un real folos, mai ales că ea este făcută de un teolog ortodox. După mărturia profesorului Grigorie T. Marcu, care a văzut o ediție Nestle corectată în 1930 de profesorul Vasile Gheorghiu, știm următoarele: “Spre a ne face o idee cât mai exactă de munca necesită de această lucrare (*Novum Testamentum graece cum aparatucritico*- n.a.) e suficient să arătăm că din cele 657 de pagini de text pe care le conține ediția Nestle din 1930, numai 72 de pagini (aproximativ 1/10) au rămas neatinse, restul

⁸ Vasile GHEORGHIU, *Autobiografie*, p. 13.

⁹ Nicolae COTOS, *Profesorul doctor Vasile Gheorghiu*, în “Candela”, Anul XLIX, 1938, Nr. 1-12, pp. 5-6.

trebuind să fie corectate de Părintele profesor Vasile Gheorghiu. O astfel de lucrare aspiră la faimă mondială.”¹⁰

Cercetând opera profesorului Vasile Gheorghiu se regăsesc publicate două studii care privesc critica textului Noului Testament:

- *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou* (Publicat în Revista “Candela” din 1909;
- *Observațiuni critice relative la textul evanghelistului Mateiu 19,16* (Publicat în Revista “Candela”, 1934)¹¹.

Dar pe lângă aceste două studii de critică de text scripturistic, în lucrarea *Introducerea în Sfintele Cărți ale Testamentului Nou* se regăsește un întreg capitol: *Istoria textului cărților sfinte ale Testamentului Nou*, cuprins între paginile 811-892, care se ocupă în mod deosebit de partea introductivă, de principiile generale folosite de critica de text.

Cronologic vorbind, prima lucrare de critică de text este cea din 1909: *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*. Deși este un studiu de doar 12 pagini ale Revistei “Candela”, totuși este o lucrare de maturitate a profesorului, pentru că el a fost scris la doar un an după ce fusese numit profesor titular la Catedra de Studiu și Exegeza Noului Testament de la Facultatea de Teologie de la Cernăuți, în anul 1908. Alt aspect interesant referitor la acest studiu este faptul că el are ca punct de plecare al scrierii sale o corespondență dintre Caspar René Gregory și profesorul Vasile Gheorghiu. Marele profesor de la Leipzig, fiind vocea cea mai autorizată în domeniul criticii de text al Noului Testament, dorea să găsească un sistem nou de catalogare a manuscriselor biblice. În lumea teologică existau mai multe sisteme de împărțire și de catalogare a manuscriselor biblice, fiecare cu deficiențele lor, iar lipsa unui astfel de sistem unic și acceptat de toată lumea ducea la greșeli și la neînțelegeri. Dorind să alcătuiască acest sistem unic și general acceptat de toată lumea, profesorul C. R. Gregory s-a consultat cu toți marii specialiști în critica textului Noului Testament, dintre care și cu profesorul Vasile Gheorghiu. El însuși mărturisește: “Era prin luna lui Mart a anului trecut (1908), când am primit o epistolă din partea fostului meu profesor Gregory. În aceasta mă întreba, ce părere am eu despre sistemul de signare al manuscriselor biblice statuat de von Soden și ori de n’ăș ave alte dorinți în această privință. După ce am studiat afacerea aceasta din nou și m-am consultat în această privință și cu profesorul studiului biblic al Testamentului Vechi de la Facultatea noastră Dr. Vasile Tarnavschi, i-am răspuns.”¹²

Problema pe care dorea să o rezolve profesorul C. R. Gregory prin stabilirea unui sistem unic de etichetare a manuscriselor biblice pornea de la faptul că acestea erau foarte multe și an de an se descopereau noi manuscrise biblice care trebuiau introduse în listele cu manuscrise. La început aceste manuscrise biblice grecești erau puține și s-au catalogat, s-au denumit fie după locul unde se păstrau, fie după numele proprietarului, fie după anumite

¹⁰ Grigorie T. MARCU, *Viața și opera învățatului teolog neotestamentar ortodox român: Preot Profesor Vasile Gheorghiu*, în “Mitropolia Ardealului”, Anul IV, Nr. 11-12, 1959, pp. 848-849.

¹¹ În același mod cataloghează și prof. Grigorie T. Marcu cele două studii ale profesorului Vasile Gheorghiu. Vezi Grigorie T. MARCU, *Profesorul dr. Vasile Gheorghiu*, în “Revista Teologică”, Anul XXIX, Nr. 1, 1939, p. 20, *Idem, Viața și opera învățatului teolog neotestamentar ortodox român Preotul Profesor Vasile Gheorghiu*, în “Mitropolia Ardealului”, Anul IV, Nr. 11-12, 1959, pp. 839-845. O opinie ușor diferită o are profesorul Vladimir PRELIPCEANU, care include aceste două studii, alături de alte 17 studii într-o singură categorie, numită de el: *Lucrări introductive, de exegeză și de critică de text, cu caracter mai special și de actualitate* în studiul său închinat profesorului Vasile Gheorghiu din “Mitropolia Moldovei și Sucevei”, Anul XXXVI, Nr. 1-2, 1960, p. 84.

¹² Vasile GHEORGHIU, *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*, în “Candela”, Anul XX, Nr. 2, 1909, p. 75.

trăsături unice ale diferitelor manuscrise prin care se diferențiau de celelalte. Dar în timp, Sfânta Scriptură, în general și Noul Testament, în special, a ajuns să fie cea mai copiată și mai tradusă în toate limbile omenești, carte. La fiecare nouă ediție a Noului Testament, editorii s-au folosit de un număr oarecare de manuscrise vechi pe care le cunoșteau și pe care le-au avut la dispoziție și în funcție și de scopul pentru care făceau aceasta noua ediție nou testamentară, care nu era întotdeauna cel pur științific sau religios. Analizând evoluția textului Noului Testament și a edițiilor în care textul grecesc a fost publicat nu se regăsește o unitate în ceea ce privește modul de editare și de folosire a izvoarelor, a manuscriselor mai vechi.

În lucrarea “Die griechischen Handschriften des Neuen Testaments”, a profesorului C. R. Gregory, apărută la Leipzig în 1908, el identifică 161 de manuscrise majuscule, 14 manuscrise scrise pe hârtie, 2292 de manuscrise minuscule și 1545 de lecționare, așadar un total de 4012 manuscrise biblice grecești.

Analizând ediții vechi, până în sec. al XVIII-lea ale Noului Testament:

- “Της καινης διθηκης απαντα”, a editorului Robert Stephanus, apărută la Paris în 1550, ediția a III-a;
- *Biblia poliglota*, editată de Brian Walton, la Londra, în anul 1617;
- “Της καινης διθηκης απαντα”. *Novi Testamenti libri omnes*, a editorului Iohann Fell, apărută la Oxford, 1675;
- *Novum Testamentum graecum cum lectionibus*, a editorului John Mill, apărută la Oxford, în anul 1707;
- *N. T. graece*, a editorului A. Bengel, apărută la Tübingen în 1734;
- *N. T., XII tomis distinctum, Graece et Latine*, a editorului Ghr. Fr. Mattaei, apărută în 1782-1788;
- *Quatuor evangelia Graece* (1788); *Variae lectiones ad textum Act. Cath. Paul* (1798); *Apocalipsa* (1800), ale editorului A. Birch, ultimile apărând la Copenhaga, profesorul Vasile Gheorghiu ajunge la concluzia că: “Am aflat de bine de a induce chipurile diferite cum s-au însemnat codicii biblici folosiți de cei mai renumiți editori ai textului grecesc al Noului Testament de până la finea sec. al XVIII-lea, pentru ca să vedem, cât de puțină uniformitate există în această privință și să înțelegem, cu câte greutate avea să lupte acela care întreprindea din nou redarea unui text grecesc al Noului Testament.”¹³

În evoluția sistemului critic de catalogare a manuscriselor biblice, începând cu sec. al XVIII-lea, profesorul Vasile Gheorghiu identifică unele etape importante: sistemul de catalogare a manuscriselor biblice pus la punct de profesorul J. J. Wittstein (†1754). Principala noutate a acestui sistem a fost faptul că, se făcea deosebire între codicii majuscule și cei minuscule. Pe cei majuscule profesorul J. J. Wittstein i-a însemnat cu literele mari ale alfabetului latin, iar pe cei minuscule i-a însemnat cu cifrele arabe. Pentru că numărul literelor alfabetului latin era limitat, iar codicii erau mai numeroși, el hotărăște să împartă toți codicii și cei majuscule și cei minuscule în patru categorii:

- Codici evanghelici;
- Codici care cuprind *Faptele Apostolilor* și *Epistolele sobornicești*;
- Codici care cuprind *Epistolele pauline*;
- Codici care cuprind *Apocalipsa*.

¹³*Ibidem*, p. 69.

Dar și această modalitate de a inventaria codicii biblici s-a dovedit a fi inefficientă, pentru că numărul mare de codici și în special cei proveniți din descoperirile arheologice recente au depășit ca număr posibilitățile limitate ale alfabetului latin. Soluția dată de profesorul J. J. Wettstein a fost ca să se folosească și literele alfabetului grecesc (doar cele care nu se regăseau în alfabetul latin) și mai târziu și literele alfabetului ebraic, iar mai târziu, când și această alternativă se terminase, profesorul J. J. Wettstein a hotărât identificarea codicilor diferiți, distincți cu aceeași literă a alfabetului latin, grec sau ebraic, dar însoțită fie de un numeral, fie de o literă mică. Conform acestui sistem de inventariere codicii erau însemnați astfel:

A. Codicii majusculi:

- a. Codici evanghelici: Ⓚ, A, B, C, D, E, F, F^a, G, H, I, I^b, K, L, M, N, N^a, O, O^a, O^b, O^c, O^d, O^e, O^f, O^g, O^h, P, Q, R, S, T^a, T^b, T^c, T^e, T^f, T^g, T^h, Tⁱ, T^j, T^k, T^l, T^m, Tⁿ, T^o, T^p, T^q, T^r, T^s, T^t, T^u, T^v, T^w, T^{woi}, U, V, W^a, W^b, W^c, W^d, W^e, W^f, W^g, W^h, θWⁱ, W^j, W^k, W^l, W^m, Wⁿ, W^o, X, X^b, Y, Z, Γ, Δ, θ^a, θ^b, θ^c, θ^d, θ^e, θ^f, θ^g, θ^h, λ, Ξ, Π, Σ, Ø, Ψ, Ο, Σ, Φ⁷⁶, ⁷⁷, ⁷⁸, T⁷⁹, T⁷¹⁰, T⁷¹¹, ⁷¹²;
- b. Codici care cuprind *Faptele Apostolilor* și *Epistolele sobornicești*: A, B, C, D, E, F^a, G, G^b, H, I², I³, I⁴, I⁵, I⁶, IL, L, P, SS;
- c. Codici care cuprind *Epistolele pauline*: Ⓚ, A, B, C, D, E, F, F^a, G, H, I², K, L, M, N, O, O^b, P, Q, R, S, T^a, T^b, ², ⁷¹⁴;
- d. Codici care cuprind *Apocalipsa*: Ⓚ, A, B, C, P.

B. Codici minusculi:

- a. Codici evanghelici: 1 până la 1420;
- b. Codici care cuprind *Faptele Apostolilor* și *Epistolele sobornicești*: 1 până la 1405;
- c. Codici care cuprind *Epistolele pauline*: 1 până la 1405;
- d. Codici care cuprind *Apocalipsa*: 1 până la 1384;¹⁴

Deși sistemul pus la punct de profesorul Wettstein “a aflat primire mai pretutindeni și s-a continuat în felul său”¹⁵, totuși el are unele deficiențe:

- Dat fiind numărul redus al literelor alfabetului latin, grec, ebraic și numărul tot mai numeros al codicilor biblici, care an de an se înmulțesc prin noile descoperiri, s-a ajuns în scurt timp la imposibilitatea catalogării noilor codici;
- Dat fiind că sistemul nu stabilea reguli precise de folosire a literelor mici sau a numerelor puse lângă literele mari cu care se identificau codicii s-a ajuns la greșeli și la imposibilitatea de a identifica corect un anumit codice;
- Alt neajuns al acestui sistem a fost faptul că, atunci când s-a făcut înregistrarea codicilor nu s-a ținut cont de vechimea și de importanța lor, astfel, codici mai noi și unii nu chiar de valoare mare au fost catalogați mai în fața altor codici mai vechi și chiar a unor codici foarte valoroși.

Acest sistem de inventariere a codicilor biblici pus la punct de profesorul J. J. Wettstein la jumătatea sec. al XVIII-lea, a fost continuat și dezvoltat și de urmașii acestuia. El a fost acceptat în lumea teologică timp de aproape 150 de ani, timp în care își arătase limitele și se ajunsese la dificultăți în catalogarea noilor codici și chiar la identificarea celor vechi.

¹⁴ Vezi Caspar RÉNÉ GREGORY, “Text Kritik des Neuen Testaments”, Leipzig, 1900, pp. 18-326; Vasile GHEORGHIU, *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*, pp. 70-71.

¹⁵ Vasile GHEORGHIU, *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*, p. 70.

Pentru a depăși limitările sistemului lui J. J. Wettstein, profesorul german Hermann Freiherr von Soden¹⁶ a început în anul 1902 o nouă inventariere a tuturor codicilor biblici și a dorit impunerea unui alt sistem, pus la punct de el însuși, de inventariere a codicilor biblici. Principiile fundamentale ale acestui sistem nou erau:

- Nu se mai face deosebire între codicii majusculi și codicii minusculi, pe motiv că, un codice minuscul poate avea un text superior unui codice majuscul;
- Se face distincție între codicii care cuprind doar textul Testamentului Nou sau doar părți din el și codicii care conțin și explicații, părți exegetice (J. J. Wettstein nu făcuse din acest punct de vedere nici o diferențiere);
- Împarte codicii biblici în: codici δ (διαθηκη), codici ε (εὐαγγέλιον) și codici α (ἀπόστολος). Codicii δ cuprind întreg Noul Testament, codicii ε cuprind Evangheliile, iar codicii α cuprind Faptele Apostolilor și Epistolele pauline și cele sobornicești și Apocalipsa.

Conform sistemului pus la punct de H. F. von Soden s-a depășit un singur neajuns al vechiului sistem al lui J. Wettstein, faptul că, fiecare codice primește o singură identificare, o singură marcă și astfel dispare pericolul de a se confunda manuscrisele între ele din cauza deficiențelor de inventariere. Propunerea profesorului H. F. von Soden de a marca fiecare codice și cu o cifră care va arăta secolul când s-a descoperit, nu a ajutat prea mult la simplificarea sistemului de inventariere a codicilor biblici, ci din contră: “signatura întrebuițată pentru a arăta secolul din care datează un manuscript oarecare, trebuie să zic, că el există numai pentru acela care are înaintea sa scrisă pe hârtie șema [schema - n.a.] propusă de von Soden pentru signarea manuscriptelor biblice, căci fiind ea atât de complicată, nu se poate pretinde de la fiecare ca să o ție minte din cap.”¹⁷

Analizând sistemul propus de H. F. von Soden, profesorul Vasile Gheorghiu afirmă că: “De altfel, ea [schema lui von Soden - n.a.] însă nu este lipsită de scăderile vechi, de care suferă sistemul de signare a lui Wettstein. Căci și aici avem aceleași numere pentru

¹⁶ H. F. VON SODEN s-a născut în Cincinnati, în anul 1852 și și-a făcut studiile universitare la Tübingen. În 1889 el va ajunge docent privat la Universitatea din Tübingen, iar în 1893 va deveni profesor titular. Pe lângă noul sistem de identificare a manuscriselor biblice, el a mai avut o contribuție foarte mare în domeniul criticii textului Noului Testament prin faptul că el a lansat o teorie conform căreia în sec. al IV-lea existau trei variante ale textului biblic, identificate de el ca fiind varianta K, varianta H și varianta I:

1) Manuscrisele K corespundeau cu textul sirian-antiohian din ediția Westcott și Hort’s și fusese realizat de scriitorul Lucian în sec. al IV-lea. Această variantă a textului Noului Testament a fost cea mai folosită formă și ea se regăsește, într-o formă fidelă sau puțin diferită în majoritatea codicilor biblici;

2) Manuscrisele H corespundeau variantei alexandrine a textului biblic al Noului Testament regăsit în Ediția Westcott și Hort’s, dar varianta pe care von Soden nu o regăsea în multe dintre vechile manuscrise biblice. Această variantă, H, era identificată de von Soden în doar 11 manuscrise biblice și aici în diverse variante, care difereau de textul original H. Unele manuscrise din categoria H au fost influențate de varianta egipteană a Noului Testament. Această variantă a textului biblic își are originile cu siguranță în Biserica alexandrină de la sfârșitul sec. al III-lea fiind folosită de toți scriitorii bisericești de la sfârșitul sec. al III-lea și începutul sec. al IV-lea. Cel care ar fi alcătuit această variantă de text ar fi fost scriitorul bisericesc Hesychius;

3) Grupa I a manuscriselor biblice nu corespunde cu nici o variantă de text din ediția Westcott și Hort’s, dar se apropie de varianta “apuseană” a textului Noului Testament.

După ce a realizat variantele de text K, H, I, von Soden a realizat o ediție nouă a Noului Testament, un text care el credea că ar fi apropiat de cel al Apostolilor. El a dorit să demonstreze că această variantă a sa, realizată dintr-o sinteză a celor trei variante K, H și I, ar fi fost cunoscută de toți scriitorii biblici din sec. al II-lea și al III-lea. Cea mai importantă operă a sa a fost “Die Schriften des Neuen Testaments, in ihrer ältesten erreichbaren Textgestalt”, 4 volume apărute la Berlin între anii 1902-1904. Această ediție critică a Noului Testament a fost foarte apreciată la vremea respectivă, fiind considerată cea mai bună ediție a Noului Testament de după ediția Westcott și Hort’s “The New Testament in the original greek”. A murit subit într-un accident feroviar în anul 1914.

¹⁷ Vasile GHEORGHIU, *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*, p. 74.

manuscripte diferite care conțin cam tot aceleași cărți ale Noului Testament [...]. Dar scăderea principală și a acestui sistem este, că de la un timp oarecare înainte nu se va mai putea continua și el, ci va trebui să facă loc altui sistem, care să nu aibă scăderile acestea [...]. Deci nu ar rămâne alta decât de a abandona sistemul lui von Soden și a-l înlocui prin altul mai corespunzător.”¹⁸

Întreaga lume științifică analiza noul sistem de catalogare al manuscriselor biblice al lui H. F. von Soden. Dată fiind personalitatea și influența profesorului H. F. von Soden, foarte puțini teologi își exprimaseră opiniile vis-à-vis de noile lui teorii. Dintre cei care o făcuseră într-un mod laudativ se regăsesc teologii Wilhelm Bousset, în Revista “Theologen Literaturzeitung”, Nr. 11, pag. 1903 și în Revista “Theologen Rundschau”, 1903, pag. 431; A. Pott, în lucrarea “Der Text des Neuen Testaments nach seiner geschichtlichen Entwicklung”, Leipzig, 1906, pag. 42 și chiar Erwin Nestle în lucrarea “Einführung in das griechische neue Testament”, ediția a treia apărută în 1909 la Göttingen, pp. 274-278, introduce în paralel cu vechiul sistem de identificare a manuscriselor biblice și pe cel al lui von Soden.

Dar, totuși, cel mai avizat pentru a-și exprima opinia față de sistemul lui von Soden și de la care întreaga lume științifică aștepta un răspuns era C. René Gregory. Profesorul Vasile Gheorghiu scrie despre anii cuprinși între 1902 și 1908, între lansarea sistemului lui von Soden și răspunsul lui C. R. Gregory: “Afară de unele puține voci singurite, am putut însă observa, că lumea învățată se ține cam rezervată față de înnoirile introduse de von Soden. Știind, că cel mai competent în materii de critică a textului este Gregory, eu așteptam cu nerăbdare să aud mai întâi, ce atitudine va lua acesta față de sistemul lui von Soden.”¹⁹ În această situație, profesorul C. R. Gregory rezolvă această încercare nereușită a profesorului von Soden astfel: în primul rând se consultă cu peste 90 de profesori de teologie și specialiști în critica textului sacru, cărora le-a cerut părerile despre noul sistem al profesorului von Soden și în același timp le-a cerut să-și exprime fiecare opinia cu privire la modalitatea încare ar trebui să se facă inventarierea manuscriselor biblice. Analizând toate aceste răspunsuri, C. R. Gregory pune la punct un nou sistem de inventariere a codicilor biblici și publică acest sistem în lucrarea: “Die griechischen Handschriften des Neuen Testaments”, apărută la Leipzig în 1908. Acest nou sistem al profesorului Gregory, sistem care este general valabil și astăzi, face iarăși deosebire între codicii majusculi și cei minusculi, atât cei majusculi, cât și cei minusculi sunt semnați cu cifre arabe, cei majusculi având cifra mai îngroșată (Ex. 01, 02, 03, 04), iar cei minusculi având scrisă cifra arabă mai subțire (Ex. 1, 2, 3, 4), codicii majusculi și cei minusculi au o singură cifră de inventariere și se află separat pe câte o listă, una cu codicii majusculi și alta cu cei minusculi, mai mult, pentru a se face distincție între codicii majusculi și cei minusculi, primii au în fața lor și cifra 0. Ex: 01, 02, 03, 04, etc. Pentru o mai bună identificare a codicilor biblici, C. R. Gregory păstrează, pe lângă modalitatea lui de identificare și vechile identificări ale lui Wettstein, însemnându-i și cu literele mari ale alfabetului latin, grec și ebraic: Ex: א[01]; Α[02]; Β[03]; Γ[04]. Acest sistem este mult mai bine pus la punct și fiind făcut în colaborare cu toți specialiștii în critica textului biblic a fost acceptată de toată lumea și s-a impus în lumea științifică până astăzi.

Unul dintre cei peste 90 de specialiști consultați de profesorul C. R. Gregory a fost și fostul său elev și după aceea colaboratorul lui, profesorul Vasile Gheorghiu, căruia i-a cerut părerea printr-o scrisoare în luna martie a anului 1908: “Era prin luna Mart a anului trecut (1908), când am primit o epistolă din partea fostului meu profesor Gregory. În aceasta mă

¹⁸*Ibidem*, p. 74.

¹⁹*Ibidem*, pp. 74-75.

Întreba ce părere am eu despre sistemul de signare al manuscrisurilor biblice statuat de von Soden și ori de n-aș avea alte dorinți în această privință. După ce am studiat afacerea aceasta din nou și m-am consultat în această privință și cu profesorul studiului biblic al Testamentului Vechi de la facultatea noastră Dr. Vasile Tarnavski, i-am răspuns că sistemul lui von Soden nu-mi pare să fie practic. Am indus unele dintre scăderile de mai sus relevate care le are acest sistem. Totodată, l-am rugat pe profesorul Gregory, ca D-lui fiind recunoscut de toți ca bărbatul cel mai competent în această privință, să caute să înlocuiască sistemul lui von Soden cu altul mai corespunzător. În această direcție am propus mai întâi, ca să se mențină deosebirea de până acuma, ce se făcea între codicii majusculi și cei minusculi [...]. Apoi a dorit, ca fiecare manuscris biblic, care duce o existență proprie și nu este cumva un fragment din alt manuscris biblic, să poarte numai o unică semnătură, fără privire la cuprins, ori de adecă cuprinde întreg Testamentul Nou sau numai o parte din el. În fine, a propus ca manuscrisurile majuscule să se însemne ca și cele minuscule cu numere arabice, spre a le putea deosebi unele de altele, cifrele arabice pentru majuscule să se scrie și să se tipărească gros (1, 2, 3, etc.), iară cifrele arabice pentru minuscule să se scrie și să se tipărească subțire (1, 2, 3, etc.).”²⁰ După mărturisirea profesorului Vasile Gheorghiu, acesta nu a primit niciun răspuns din partea lui C. R. Gregory, dar studiind lucrarea “Die griechischen Handschriften des Neuen Testaments” și sistemul propus de autor pentru catalogarea manuscrisurilor biblice, vedem faptul că, a ținut cont de toate propunerile venite din partea profesorului Vasile Gheorghiu.

Astfel, fără a fi trecut cu numele, și fără a primi recunoașterea meritelor, profesorul Vasile Gheorghiu este unul dintre părinții, dintre marii specialiști în critica textului biblic și în inventarierea manuscrisurilor biblice, care și-au adus contribuția la apariția și la perfecționarea actualului sistem de inventariere a codicilor biblici. Una dintre puținele idei pe care le-a impus C. R. Gregory și care nu a fost sugerată de Vasile Gheorghiu este păstrarea și a literelor mari ale alfabetului latin, grec și ebraic, în forma vechiului sistem al lui Wettstein, în identificarea și însemnarea manuscrisurilor biblice. Având în vedere că: “critica textului Testamentului Nou se bazează înainte de toate pe manuscrisurile biblice.”²¹, iar unul dintre marii specialiști în identificarea, în traducerea, în interpretarea și în catalogarea acestor manuscrise a fost profesorul Vasile Gheorghiu, putem afirma că el este unul dintre reformatorii disciplinei criticii de text scripturistic, iar pentru știința teologică românească este un adevărat deschizător de drum în acest domeniu. Este important de amintit faptul că, profesorul C. R. Gregory, a apelat la profesorul Vasile Gheorghiu nu în calitate de prieten și colaborator și nici în calitate de fost elev deosebit al său, ci marele C. R. Gregory a apelat la unul dintre marii teologi și specialiști în disciplina criticii de text biblic. Din această corespondență se poate vedea că profesorul Vasile Gheorghiu era implicat în mod direct, foarte activ, în rezolvarea unor probleme teologice importante, care se discutau la cel mai înalt nivel științific și de către cei mai importanți savanți în domeniu din întreaga lume universitară europeană. Nu mulți au fost profesorii români care au reușit să se impună, prin munca lor și prin lucrările lor, în cercul marilor profesori universitari europeni, a marilor teologi și mai mult decât atât, să își aducă contribuția în mod fundamental la rezolvarea definitivă a unor probleme teologice.

BIBLIOGRAPHY

²⁰*Ibidem*, p. 75.

²¹*Ibidem*, p. 65.

COTOS, Nicolae, *Profesorul doctor Vasile Gheorghiu*, în “Candela”, Anul XLIX, 1938, nr.1-12

GHEORGHIU, Vasile, *Reforme recente pe terenul criticii textului cărților Testamentului Nou*, în “Candela”, Anul XX, Nr. 2, 1909

GHEORGHIU, Vasile, *Autobiografie*, în “Candela”, Anul XLIX, 1938, Nr. 1-2, Volum omagial

MARCU, Grigorie T., *Viața și opera învățatului teolog neotestamentar ortodox român: Preot Profesor Vasile Gheorghiu*, în “Mitropolia Ardealului”, Anul IV, Nr. 11-12, 1959

PRELIPCEANU, Vladimir, *Profesorul preot dr. Vasile Gheorghiu*, în “Mitropolia Moldovei și Sucevei”, Anul XXXVI, Nr. 1-2, 1960.